
Svilup dils cuosts el sector da formaziun

Rapport e proposta dalla suprastanza communal per ademplir l'incumbensa Alig

dils 12 da mars 2019

Cuntegn

Situaziun da partenza	2
<i>Incumbensa Alig</i>	2
<i>Basas</i>	2
Survesta dils facturs d'augment da cuosts el sector da formaziun	2
<i>Surpli d'expensas en consequenza dalla lescha da scola nova e dil plan d'instrucziun 21</i>	2
<i>Ulteriurs facturs d'augment da cuosts externs resp. reducziuns da gudogn</i>	4
<i>Surpli d'expensas en consequenza da svilups resp. decisiuns sin scalem communal</i>	4
<i>Midadas presentaziun dalla contabilitad</i>	5
<i>Da HRM1 a HRM2 per igl 1. da schaner 2014</i>	5
<i>Ulivaziun da finanzas cantunala nova</i>	5
<i>Cumparegliaziun dils cuosts nets avon e suenter la fusiun arisguard ils facturs d'augment da cuosts erui</i>	6
<i>Cumparegliaziun dallas expensas el sector da formaziun cun autras vischnauncas</i>	6
<i>Facit tier l'analisa dils facturs d'augment da cuosts</i>	7
La scola da talents ord vesta dils cuosts	7
Mesiras gia realisadas encunter igl augment da cuosts	8
<i>Entradas generadas excepziunalmein:</i>	9
Consequenzas dallas mesiras da spargn 2018	9
Mesiras actualas en realisaziun ni examinaziun	10
Libertad d'agir egl avegnir	11
<i>Loghens da scola decentralas ed infrastruttura</i>	11
<i>Bilinguitad</i>	11
<i>Facturs ch'ins sa buc influenzer</i>	11
<i>Mesiras ch'ein vegnidas strihadas</i>	11
Facit	12
Proposta	12

Situaziun da partenza

Incumbensa Alig

Alla sesida dil parlament dils 22 da fevrer 2017 ha il parlament surdau alla suprastanza communal suandont'incumbensa inoltrada da Lorenz Alig ils 30 da november 2016:

Incumbensa:

La suprastanza communal vegn incumbensada dils sutsignaders, d'eruir e da numnar ils facturs d'augment da cuosts effectivs el sector da formaziun, e da presentar propostas adattadas per ina reducziun dils cuosts.

Motivaziun:

Las expensas per la formaziun dalla vischnaunca Ilanz/Glion muntan a 38 % dallas expensas totalas. La vischnaunca ei aschia quasi inhabla d'agir. Las expensas per la formaziun dalla vischnaunca Tavau cun 10 loghens da scola, pia cun quasi dubel aschi bia loghens da scola en cumparegliaziun cun la vischnaunca Ilanz/Glion, muntan sulettamein a 14 % dallas expensas totalas. La media dallas expensas per la formaziun da tuttas vischnauncas grischunas munta a 16 % dallas expensas totalas. Neras uras d'agir!

Basas

Il svilup dils cuosts el sector da formaziun ei gia dapi in temps in tema ella vischnaunca Ilanz/Glion – e buca mo cheu. Il parlament ha pretendiu cun refuser il preventiv 2018 ina reducziun dallas expensas bruttas el sector da formaziun da tschun pertschien. El rom dall'elaboraziun dil preventiv ei era vegniu tschentau ina survesta dalla situaziun cun propostas da spargnar, aschia sco l'incumbensa Alig ha pretendiu. Pervia da quei e tenor discuers cun igl autur dall'incumbensa cuntegn il rapport per ademplir l'incumbensa Alig principalmesin ils patratgs gia fatgs lu. Pertgei ils facturs d'augment da cuosts sco era il spazi d'acziun per reducir ils cuosts ein dapi lu strusch semidai. Igl ei vegniu aschuntau explicaziuns tier la scola da talents, las experientschasfatgas en connex cun las mesiras da spargn el preventiv 2018 sco era ina survesta dallas mesiras currentas.

Survista dils facturs d'augment da cuosts el sector da formaziun

Las expensas per la formaziun fuorman ina gronda part dil preventiv dil maun public, cunzun sin palancau communal. Las expensas per la formaziun sco era las ulteriuras expensas publicas ein carschidas cuntinuadamein ils davos onns. Las pretensiuns el sector da formaziun ein denton era s'augmentadas. Pensums novs e differents projects da refuorma, sco per exempel l'introducziun dil plan d'instrucziun 21, ston vegnir realisai. Ell'entira Svizra han liug discussiuns intensivass sin palancau cantunal e communal en connex cun il svilup dallas expensas el sector da formaziun.

Per ademplir l'incumbensa Alig vegnan els suandonts capetels numnai ils facturs e las midadas, che han els onns dapi la fusiun contribuui al svilup dils cuosts el sector da formaziun.

Surpli d'expensas en consequenza dalla lescha da scola nova e dil plan d'instrucziun 21

La scola populara el cantun Grischun lavura dapi igl onn da scola 2013/14 tenor la lescha da scola cantunala nova. Las novaziuns pertuccan oravontut l'organisaziun da scola, la pedagogia curativa e speciala sco era las cundiziuns d'engaschi e las incumbensas dallas persunas d'instrucziun. Igl onn da scola 2018/19 entra il plan d'instrucziun 21 en vigur el cantun Grischun. La regenza ha surpriu cumpleinamein il plan d'instrucziun 21 cun las tablas da lecziuns corrispundentas ch'ei vegnidas deliberadas dalla conferenza dils directurs d'educaziun dalla Svizra tudestga. Quels dus projects da refuorma han per consequenza ils suandonts surplis d'expensas:

Lescha da scola cantunala nova, naven digl onn da scola 2013/14 (stan schaner 2018)		
motiv	cuosts supplementars annuals*	explicaziun
Reducziun dil diember max. da scolars per classa (scoletta SC: da 24 sin 20 scolars; scalem primar SP: da 28 sin 24 scolars; scalem superiur SS: da 24 sin 22 resp. 20 scolars per classas regularas)	+ CHF 390'000	Ella vischnaunca dad Ilanz/Glion ha quella mesira menau concretamein a treis partiziuns supplementaras, mintgamai ina sil scalem da SC, SP e SS. Cuosts supplementars (pagas, tscheins e cuosts da menaschi; cuosts marginals): SC: ca. CHF 130'000 SP: ca. CHF 120'000 SS: ca. CHF 140'000
Assimilaziun dallas pagas dallas persunas d'instrucziun al mied dils cantuns dalla Svizra Orientala	+ CHF 175'000	En cumparegliaziun cun igl onn da scola 2016/17 in augment dils cuosts da paga da totalmein CHF 300'000 naven digl onn da scola 2012/13. Cuosts supplementars da CHF 125'000 ein gia resultai igl onn da scola 2013/14, il davos onn avon la fusiun.
Reducziun dil pensum cumplein d'ina persuna d'instrucziun (29 enstagl da 30 lecziuns)	+ CHF 200'000	Per la scola dad Ilanz/Glion ha quella reducziun muntau a 45 lecziuns supplementaras (resp. 150 pertschien da plazzas).
Introducziun da lecziuns da scarica per persunas d'instrucziun da classa	+ CHF 140'000	Sin il scalem primar ei il diember da lecziuns s'augmentaus per 17, sin il scalem superiur per 13. Sin il scalem da scoletta dat ei neginas lecziuns da scarica per persunas d'instrucziun da classa.
Prevenziun per l'entira classa entras accumpignament pedagogic special. Integraziun d'affons da scola cun in basegns da promoziun resp. cun duns specials entras mesiras pedagogicas curativas	+ CHF 300'000	Cuosts supplementars dapi la lescha da scola nova (surtut prevenziun prescretta entras la lescha; 2 lecziuns jamnilas per classa)
Total	+ CHF 1'205'000	

* Tut las cefras ein valurs medias dils onns 2014, 2015 e 2016. Las cefras annualas varieschan ed ein dependentas dil diember da lecziuns, il qual ei puspei daus entras il diember d'affons sco era dallas classas.

Plan d'instrucziun 21		
motiv	cuosts supplementars annuals	explicaziun
Mieds d'instrucziun novs	+ CHF 20'000	Roms novs (etica, medias ed informatica) sco era mieds d'instrucziun novs che sebasan sin cumpetenzas dallas scolaras e dils scolars. Mieds d'instrucziun novs en romontsch 2.-9avla classa: «Mediomatix».
Introducziun dil rom niev «medias ed informatica»	+ CHF 120'000	Cuosts da locaziun d'apparats per scolaras e scolars sco era per persunas d'instrucziun, manteniment cumplein e support incl. transmissiun e segirada da datas. Cheutras ein las pretensiuns cantunalas all'infrastructura da medias/informatica ademplidas.
Scolaziuns obligatorias per persunas d'instrucziun/direcziun da scola en consequenza dil plan d'instrucziun 21 e tenor la lescha da scola nova (incl. spesas)	2014/15 CHF 80'000 bis 2020/21 CHF 65'000 ab 2021/22 CHF 100'000	Entochen igl onn da scola 2020/21 vegnan ils cuosts per l'introducziun dil plan d'instrucziun 21 purtai dil cantun. Quei che resta ein ils cuosts per cuors individuals e per la realisaziun dallas mesiras obligatorias dall'evaluaziun externa entras igl inspectorat da scola. Naven da 2021 s'augmentan ils cuosts da cuors puspei per ils 5 dis da cuors obligatoris per engaschi cumplein.
Total	+ CHF 140'000 (exkl. cuosts da perfecziunament)	

Ulteriurs facturs d'augment da cuosts externs resp. reducziuns da gudogn

motiv	cuosts supplementars annuals	explicaziun
Contribuziun alla scola da maturitad gimnasiala (progimnasi)	+ CHF 155'000	Tenor l'ulivaziun da finanzas cantunala nova (dapi 2016) paga la vischnaunca ina contribuziun annuala da CHF 14'550.00 per scolar el progimnasi (media 2016-2018)
Cumpensaziun da cuosts al gimnasi da Mustér entras tuttas vischnauncas dalla Regiun Surselva	+ CHF 32'000	Contribuziun annuala dapi 2015, limitada sin 5 onns (decisiun dil parlament regiunal Surselva november 2014)
Augment dil basegns en connex cun scolas specialas	+ CHF 160'000	Ils davos onns ei il basegns en connex cun scolas specialas carschius fetg. Retscheviders da prestaziuns: logopedia Surselva; survetsch pegadogic curativ Cuera; Casa Depuoz Trun; «Sprachheilschule St. Gallen»; Giuvaulta, Rothenbrunnen; «Schulheim Flims»; «Stiftung Gott hilft», Zezras e Scharans.
Decisiun dil Tribunal federal il december 2017 partenent finanziaziun dad excursiuns etc. el rom dall'instrucziun	+ CHF 55'000	Sin fundament da quella decisiun san als geniturs per excursiuns, gis da kis, senudar, camps (occurranzas da scola) per scolar mo vegnir adossai maximalmein CHF 16.00 per gi per il gentar.
Total	+ CHF 402'000	

En cumparegliaziun cun il quen annual 2014 mauncan, cun quei ch'ils scolars dallas vischnauncas Sagogn, Schluein e dall'antieriura vischnaunca Mundaun ein curdai naven, las suandontas entradas:

motiv	sminuziun d'entradas annualas	explicaziun
Sperdita da scolaras/scolars superiurs da Sagogn/Schluein, ca. 15 scolaras/scolars ¹	2017: CHF 0 2016: CHF 30'000 2015: CHF 200'000 2014: CHF 278'000	La sperdita da scolaras/scolars ei succedida sur treis onns. Quellas scolaras/quels scolars frequentan da niev la scola superiura a Laax.
Sperdita da scolaras/scolars da Flond/Surcuolm, ca. 10 scolaras/scolars	CHF 6'000	Fusiun da Sursaissa/Mundaun. Las pagas dallas persunas d'instrucziun vegnevan pagadas dil consorzi. Las entradas da CHF 6'000.00 eran ina contribuziun alla direcziun da scola.
Total	- CHF 284'000	

Surpli d'expensas en consequenza da svilups resp. decisiuns sin scalem communal

Sper ils facturs che han augmentau ils cuosts, ils quals la vischnaunca sa buca influenzar, han diversas decisiuns e svilups sin scalem communal menau ad in surpli d'expensas.

Stan schaner 2018:

motiv	cuosts supplementars annuals	explicaziun
Midada da structura dalla direcziun da scola en consequenza dalla fusiun da vischnauncas e las directivas cantunalas (cussegl da scola/direcziun da scola)	+ CHF 80'000	Professionalisaziun dalla direcziun da scola: <ul style="list-style-type: none"> • Amplificaziun dalla direcziun da scola (direcziun operativa incl. direcziun da personal tenor carnet da duers cantunal) • Reducziun cussegl da scola (direcziun strategi-ca) > dapi la fusiun sulettamein aunc 5 cusse-gliers da scola, avon ca. 30 cusse-gliers da scola

¹ La sminuziun d'entradas ei lu relevanta, sch'il diember da classas resta medems malgrad la sperdita da scolaras e scolars, tgei ch'era cheu il cass.

Introducziun lavur sociala da scola	+ CHF 140'000	Decisiun dil parlament el rom dil budget 2015.
Augment transports scolars 1	+ CHF 25'000	Dapi 2014 dat ei in bus da scola niev: principalmein per transports quotidian a Glion (Via da Ruschein) ed ulteriurs (tenor prescripziun).
Augment transports scolars 2	+ CHF 6'000	Naven da 2017 dat ei in bus da scola per la scola da talents: transports da scolars per possibilitar ina participaziun a trenaments (resp. optimar igl urari da scola).
Augment transports scolars 3	+ CHF 18'000	Transports da scolars entras geniturs en uclauns allontanai (contracts unificai tenor prescripziuns).
Total	+ CHF 269'000	

Midadas presentaziun dalla contabilitad

Da HRM1 a HRM2 per igl 1. da schaner 2014

Per saver cumparegliar ils cuosts da scola avon la fusiun cun ils cuosts da scola suenter la fusiun, eis ei impurtont e correct da partir dil recav net e buca dil recav brut. Sin fundament dalla midada arisguard la presentaziun dalla contabilitad da HRM1 a HRM2 vegnan entginas cefras tschaffadas auter, quei ch'effectuescha la finala in quen ulivau sur tut las partiziuns dalla vischnaunca, lai denton augmentar las summas bruttas el sector da scola (formaziun). Quei ein las midadas essenzialas:

- Ella cudischaziun HRM2 vegnan las amortisaziuns regularas mintgamai cudischadas directamein sut la funcziun pertuccada e buca sco en HRM1 totalmein sut finanzas. Denter 2014 e 2018 han quellas amortisaziuns muntau ad annualmein denter CHF 28'000 e CHF 76'000.
- Avon la fusiun deva ei differentas corporaziuns da scola (Sevgein/Riein/Castrisch, SGV Ilanz, corporaziun da scola da Rueun e contuorn, eav.). Quellas corporaziuns havevan in'atgna contabilitad e mettevan a quen allas vischnauncas sulettamein las expensas nettas. Cun abolir quellas corporaziuns ed introducir HRM2 vegnan tut ils imports presentai sco cefras bruttas.
- Cun HRM2 vegnan scuntradas internas presentadas a moda transparenta. Quei ha per consequenza che la summa brutta el sector da formaziun ei muort scuntradas internas denter la scola da talents ed ils secturs dil scalem superiur I per rodund CHF 700'000 pli aulta.

Ulivaziun da finanzas cantunala nova

L'ulivaziun da finanzas cantunala nova ha era purtau ina midada centrala. Dapi 2016 paga il cantun rodund CHF 800'000 pli pauc subvenziuns da scola. Perencunter vegn quei import presentaus sco ulivaziun da finanzas e grevezias (conto 9300). Quei munta che la vischnaunca ha buca pli paucas entradas ord l'ulivaziun da finanzas - che quellas ein denton vegnidas spustadas dalla scola ellas finanzas. En cumparegliaziun cun pli baul registrescha la scola (formaziun) denton ina sminuziun dil recav.

Cumparegliaziun dils cuosts nets avon e suenter la fusiun arisguard ils facturs d'augment da cuosts erui

Vergleich des Nettoaufwandes für die Bildung ohne Berufsschule vor der Fusion (Jahr 2013) mit JR 2016, 2017 und 2018*				
	Jahr 2013	Jahr 2016	Jahr 2017	Jahr 2018*
	CHF	CHF	CHF	CHF
Stadt Ilanz	2'777'857.45			
Gemeinde Ruschein	444'419.75			
Gemeinde Castrisch	328'945.55			
Gemeinde Sevgein	293'148.90			
Gemeinde Rueun	609'700.87			
Gemeinde Riein	70'150.60			
Gemeinde Luven	393'796.60			
Gemeinde Pigniu	32'752.60			
Gemeinde Ladir	151'288.35			
Gemeinde Duvin	268'457.70			
Gemeinde Schnaus	184'041.94			
Gemeinde Siat	154'294.02			
Gemeinde Pitasch	155'392.35			
Total Nettoaufwand des Jahres 2013 (vor Fusion)	5'864'246.68			
Total Nettoaufwand der Jahres 2016, 2017 und 2018 (nach Fusion)		7'248'725.50	7'198'722.91	7'318'880.68
Subvention Kanton ab 2016 Verbuchung unter Steuern		-800'000.00	-800'000.00	-800'000.00
Lohnerhöhung 5 % ab 8/13		-175'000.00	-175'000.00	-175'000.00
Lohnerhöhung 2015 (Lohnklassenanstieg)		-50'000.00	-50'000.00	-50'000.00
Lohnerhöhung 2016 (Lohnklassenanstieg)		-50'000.00	-50'000.00	-50'000.00
Lohnerhöhung 2017 (Lohnklassenanstieg)			-50'000.00	-50'000.00
Lohnerhöhung 2018 (Lohnklassenanstieg)				-50'000.00
ICT		-120'000.00	-120'000.00	-140'000.00
Sozialarbeiter		-140'000.00	-134'000.00	-127'000.00
Sonderschule		-160'000.00	-160'000.00	-140'000.00
Total Nettoaufw. 2016, 17, 18 (nach Fusion) abzüglich hinzugekommen Aufwand		5'753'725.50	5'659'722.91	5'736'880.68
*Noch nicht geprüfte Jahresrechnung 2018.				

Cumparegliaziun dallas expensas el sector da formaziun cun autras vischnauncas

Ell'incumbensa Alig ein menziunadas per cumparegl las expensas el sector da formaziun da Tavau, che muntien sulettamein a 14 pertschien dallas expensas totalas dalla vischnaunca, en contrast cun 38 pertschien dalla vischnaunca Ilanz/Glion. Quella cumparegliaziun selai buca far aschia, cun quei ch'ils quens finals ed ils preventivs publicai sin la pagina d'internet ein adina vegni elaborai suenter HRM1. Cheu semuossa ussa la gronda differenza cun HRM2: pli bassas scuntradas internas sco era amortisaziuns e cuosts d'immobilies buca cudischai el sector da formaziun. Inton pli expressiva ei la cumparegliaziun sin fundament dallas cefras dalla statistica da finanzas digl uffeci da vischnauncas. Las cefras 2017 dalla vischnaunca Tavau ein leu tschentadas si per l'emprema gada suenter HRM2. Tenor quel corrispundan ils cuosts nets dalla vischnaunca Tavau per la scola populara sulettamein tudestga a dapli che 14.5 milliuns francs (senza cuosts extraordinaris da 3 milliuns francs e CHF 600'000 contribuziun dil liug al gimnasi) tier rodund 970 scolars ed ina scola da talents cun treis partiziuns. Cun rodund 500 scolars, ina scola da talents cun 2 partiziuns sco era treis models da lungatg sin scalem primar muntan ils cuosts nets dalla vischnaunca Ilanz/Glion a 7.2 milliuns francs. La vischnaunca Scuol ha cun ina structura da scola decentrala semeglianta alla vischnaunca Ilanz/Glion e lev pli paucs scolars inclusiv ina scola primara sulettamein romontscha cuosts nets da formaziun da 8 milliuns francs (2017, senza contribuziun dil liug al gimnasi). Ils cuosts nets dalla

vischnaunca Flem muntavan 2017 el sector da formaziun e cun rodund 250 scolars a 6.6 milliuns francs (aultas amortisaziuns muort construcziun nova dalla casa da scola). Quellas cefras demuossan claramain, ch'ils cuosts el sector da formaziun dalla vischnaunca Ilanz/Glion ein en cumparegliaziun cun autras vischnauncas buca specialmein ni clar pli aults denton il cuntrari.

Facit tier l'analisa dils facturs d'augment da cuosts

- Suenter la fusiun ein las expensas bruttas el sector da formaziun s'augmentadas per rodund 1,7 milliuns francs muort cuosts supplementars externs (lescha da scola cantunala, plan d'instrucziun 21, facturs d'augment da cuosts externs). Ultra da quei mauncan entradas da varga 1 milliun francs (sminuziun d'entras pervia dalla sperdita scolaras/scolars externs ed ulivaziun da finanzas).
- Il surpli da cuosts muort decisiuns e svilups sin scalem communal muntan a rodund CHF 270'000. Vitier vegnan amortisaziuns regularas denter CHF 30'000 e CHF 80'000. En cumparegliaziun cun quei surpli da cuosts stattan ils respargns resp. las mesiras encunter in augment da cuosts da CHF 380'000.
- En cumparegliaziun cun las expensas da formaziun dad autras vischnauncas eis ei da risguardar las expensas per la scola professiunala sco vischnaunca da domicil. Quellas ein ina grevezia supplementara per la vischnaunca. Aschia ein da far, suenter la terminaziun dalla sanaziun dalla casa da scola professiunala, amortisaziuns annualas ella summa da CHF 150'000.
- D'ina explosiun da cuosts sin fundament d'ina munconza da disciplina d'expensas san ins pia in-summa buca tschintschar. Quei muossa era l'emprova da cumparegljar ils cuosts nets el sector da formaziun dils onns 2016, 2017 e 2018 cun quels digl onn 2013.

La scola da talents ord vesta dils cuosts

2019 sa la scola da talents festivar il giubileum da diesch onns. Dapi l'entschatta eis ella vegnida cudischada separadamein el quen annual, sco aschinumnau center da profit. Quei munta, che immobilias, cuosts da pedels, dil secretariat ni dalla direcziun da scola vegnan presentai tenor cumpart ellas scuntradas internas ella sparta scola da talents. Aschia sa vegnir presentau allas ulteriuras vischnauncas, al cantun ed all'uniun futura in quen dils cuosts cumplets. Ellas ulteriuras spartas sco scola primara ni superiura vegn quei buca praticau aschia.

La cudischaziun dils cuosts meina tier il fatg, ch'il quen da gudogn e sperdita dalla scola da talents croda adina ora mender en cumparegliaziun cun tals dil scalem superiur. Aschia demuossa il quen provisoric 2018 in deficit da CHF 150'000.

Tier in punct da vesta economic dalla scola da talents eis ei perquei da differenziar denter cuosts variabels e cuosts fix che fussen era da purtar senza la purschida (cuosts d'immobilias, ina gronda part dils cuosts da pedels, ina cumpart dils cuosts per personas d'instrucziun, cunquei che las lecziuns da romontsch vegnan cencedidas eifer il scalem superiur ordinari, total ca. CHF 140'000). Vitier vegnessen ils daners da scola da tals scolars dalla vischnaunca, che frequentassen ina scola da talents ordeifer (supposiziun 2 scolars à CHF 14'550). Las entradas curdassen quasi naven. Quei scenari quinta a maun dil quen provisoric 2018 demuossa, ch'il total dils cuosts fix e dils daners da scola ad autras scolas da talents fuss perfin pli aults ch'il deficit da CHF 150'000. Il menaschi dalla scola da talents cun las entradas dils scolars e dallas scolaras d'ordvart meina pia tier entradas, che contribueschan alla finanziaziun dils cuosts fix dall'infrastructura dil scalem superiur.

Ultra da quei effect finanziaziun ei la scola da talents:

- in motor per il svilup dalla scola,
- in factur d'image per la scola e vischnaunca Ilanz/Glion cun carisma regiunal e perfin nazional,
- in factur dall'economia publica, che creescha ulteriuras plazzas da lavur ella vischnaunca.

Quei effect positiv semuossa era cun la cefra da record dallas annunzias per igl onn da scola 2019/2020. Per optimar la rentabilitad dalla scola da talents, ha il cussegl da scola deciduu, da limitar la grondezia dalla scola da talents sin duas classas, occupadas entochen sil davos plaz. Ultra da quei ha el dumandau il cantun per la lubientscha excepziunala d'engrondir per igl onn proxim las classas da max. 16 sin 18 scolaras resp. scolars.

Mesiras gia realisadas encunter igl augment da cuosts

Entochen la fin digl onn 2017 ein gia entginas decisziuns en differents secturs vegni fatgas per sbassar cuosts resp. per impedir in ulteriur augment da cuosts.

mesiras	respargns annuals	motivaziun/commentari
Negin augment dallas pagas dallas mussadras (negina lecziun da scarica sco scolasta da classa)	- CHF 24'000	Per motivs da spargn ha il cussegl da scola renvieu ils 22 da schaner 2015 la damonda dallas mussadras per in'adattaziun dalla paga resp. per l'indemnisaziun d'ina lecziun da scarica sco scolasta da classa. La pretensiun fuss denton giustificada, quei che las discussiuns naziunalas en connex cun las pagas bassas dallas mussadras muossan.
Unificaziun dallas contribuziuns per material da diever per scolaret/scolar	- CHF 5'000	Avon la fusiun eran las contribuziuns per material da diever fetg differentas (p.ex. sin scalem superiur denter CHF 120 e CHF 230). Suenten la fusiun ein las contribuziuns vegnidas unificadas resp. sbassadas. Exempels: zambergiar/lavurs manualas scalem superiur: CHF 150 per scolara/scolar ed onn; contribuziun per scolarets: CHF 85 per scolara/scolar ed onn; pauschalas per remplazzar urdeins da giug: CHF 300 per partiziun ed onn.
Serrada scoletta/scola primara da Luven	- CHF 160'000	Pagas per persunas d'instrucziun primaras/curativas e mussadra (il budget da scolaziun vegn aunc adina engrevegius cun ils cuosts per igl edificiu).
Adattaziun da concept: ICT-medias cun contracts da locaziun novs > iPads enstagl da MacBooks Air	- CHF 20'000	Egl acquist ein ils iPads rodund la mesadad pli bienmarcau ch'ils MacBooks Air d'entochen uss. Aschia ein 50% dapli apparts en funcziun senza cuosts supplementars e las pretensiuns dil plan d'instrucziun 21 vegnan ademplidas per igl emprendiem decisiv.
Naven da 2018/19 cumpart da cuosts per geniturs per ils iPads (depot da CHF 100 per apparat)	- CHF 4'000	Per tuttas scolaras e tuts scolars superiors en connex cun il plan d'instrucziun 21 naven da 2020/21 40 iPads a CHF 100.00
Telefon	- CHF 6'000	Per tut ils loghens d'instrucziun numeras mobilas enstagl dalla reit fixa.
Contribuziun Uniun da promoturs scola da talents Surselva	- CHF 30'000	Grazia allas contribuziuns da sponsurs e da commembers per projects specials sereduceschan las expensas per la vischnaunca.
Optimizaziun schubergiada dallas localitads da scola	- CHF 25'000	Grazia alla cumpra d'ina atgna maschina da schubergiar san las lavurs da schubergiar vegnir exequidas internamein, aschia ch'ils cuosts annuals terziars san vegnir sbassai.
Roms facultativs	- CHF 13'000	Naven digl onn da scola 2017/18 cumbinaziun dil scalem superiur da Glion e da Rueun en singuls roms facultativs.

Repartiziun da classas	- CHF 25'000	Ella planisaziun setegn ins, malgrad cundiziuns pli difficilas enteifer la classa, vid la grondezia da classa maximala.
Naven da 2014 reducziun transport da scolars cun igl auto da posta	- CHF 68'000	Cunquei ch'ei ha negins affons a Pigniu, crodan ils cuosts per transports. Ils cuosts da transport ein, muort il diember d'affons da scola pli bass, sereduci en general.
Total	- CHF 380'000	

Entradas generadas excepziunalmein:

Inventari stanzas da scola sutgas/bauns (Glion)	CHF 14'000	Gudogn 1. premi (S. Dietrich), interpresa Hunziker
Inventari stanzas da scola sutgas/bauns (Castrisch)	CHF 14'000	Donaziun Rotary-Club Turitg
Patrinadi svizzer per vischnauncas da muntogna «medias ed informatica»	CHF 90'000	Contribuziun allas investiziuns da CHF 228'529.25 ils onns 2015 tochen 2017 el sector «medias ed informatica».
«PlazDa», piazza da sport artificiala	CHF 140'000	Donaziun dalla fundaziun «PlatzDa» (GOFUS)

Consequenzas dallas mesiras da spargn 2018

Ella rama dalla surluvrada dil preventiv 2018 el sector formaziun ha il parlament communal decidiu tenor proposta dalla suprastanza communal entginas mesiras. Muort las cefras provisoricas 2018 (buca verificau dalla CdG e dalla revisiun da quen sco era buc approbau dil parlament) selain far suandontas declaraziuns tier las consequenzas dallas mesiras decididas:

- La reducziun dils cuosts da pagas sin scalem dalla scoletta ha buca saviu vegnir realisada. Motiv: Il diember maximal da scolars ei contonschius ni perfin survargaus tier duas partiziuns a Glion. Quei generescha ulteriuras lecziuns d'instrucziun e d'accumpignament.
- L'annulaziun dallas lecziuns dils coordinaturs locals ei buca vegnida realisada, quei per motivs dil dretg da lavur. La suprastanza communal ha informau il parlament en caussa alla sesida dils 20 da zercladur 2018. En rama dil preventiv 2019 ha il parlament attestau il manteniment da quellas resursas.
- Realisau han ins la mesira, ch'il meinascola pren mo pli part allas tractandas generalas durant las sesidas dalla direcziun communal. Tut las lubientschas da baghegiar e surdadas da lavur, che fan ora la mesadad dallas tractandas, vegnan tractadas senza sia preschientscha.
- Strihar l'indemnisaziun dallas lecziuns da survegionza: Las personas d'instrucziun sorprendan las lecziuns da survegionza en uras libras senz'indemnisaziun.
- Reducziun da repartidas dallas classas: La mesira ei vegnida exequida, ei denton sunter las empremas experientschas buca senza problems. Per minimar la sperdita da qualidad (p.ex. instrucziun da romontsch ella scola primara tudestga cun dapli che 20 scolars cun fetg differents enconuschientschas dil lungatg; pli pauc sustegn individual per scolaras e scolars che crodan si ni el scalem bass), han ins en entgins cass stuiu anflar sligiazions specialas.
- Ils cuosts da paga sin scalem primar ein curdai ora rodond CHF 45'000 pli aults che previu. Motiv: Cunquei ch'ei ha dau bli bia absenzas muort malsogna e maternidad han ins stuiu engaschar ina substituziun. Quei augmenta la summa da pagas, denton buca ils cuosts nets, cunquei che quels cuosts vegnan sorprendi dallas segiradas (mira conto 2120.4260.00 restituziun da tiarzs).

- Ils cuosts da paga sin scalem superiur (incl. scola da talents) ein curdai ora pli bass che previu. Motiv: En general ein las pagas da personas d'instrucziun pli grev da budgetar che talas dils emploiai administrativs, cun quei che las grondezias da classa e las repartiziuns ein buc exact planisablas gia in onn avon. Quei vala cunzun per la superiura, nua ch'il diember da partenzas al pregimnasi, il diember da scolars alla scola da talents sco era la relaziun dad agens scolars talentai ni exterioris ein duront il temps cura ch'il preventiv vegn fatgs mitgamai aunc aviarts.
- La reducziun dallas expensas per jamnas da project ella scola da talents ha saviu vegnir realisada.
- Tier expensas a cuorta vosta ed influenzablas el mintgagi sco mieds d'instrucziun, material da scola, material, mobiliar, reparaturas etc. ein ils mieds previ per bia buca vegni duvrai. Quei demuossa con cunscienzius ch'ils responsabels ein puncto cuosts ella lavur da mintgagi.
- Medemamein ein mieds restai per expensas previdas per gis da skis ed excursiuns.
- Ils cuosts da copiar ein dapertut pli aults che previ. Els ein vegni budgetai memia optimistic cun ils novs contracts dils furniturs. Plinavon eis ei pliprobabel vegniu copiau pli savens. Per suenter ein las expensas per materialias dil fatg dapertut pli bassas.
- Dalla cumpra da mobílias ed indrezs tier las immobilias da scola eis ei vegniu desistiu dil tuttafatg.

Ils cuosts nets dil preventiv oriund dalla suprastanza communal muntavan a 7.69 milliuns francs. Ils cuosts nets repassai ed approbai dil parlament communal muntan a 7.45 milliuns francs. Tenor quen provisoric ein seresultai el sector da formaziun cuosts nets da 7.32 milliuns francs.

Mesiras actualas en realisaziun ni examinaziun

- Dislocaziun dalla scola superiura Rueun a Glion sin igl onn da scola 2019/2020.
- Decisiun, che la grondezia dallas classas da scola da talents vegn limitada sin l'omptimala grondezia economica da duas classas à 16 scolars, malgrad ch'il diember d'interessentss cun examen dumignau ei pli gronds.
- Examinaziun dil mandat extern ella sparta informatica.
- Verificaziun dil basegn ella sparta lavur da scola sociala, nua ch'il pensum ei vegnius adattaus gia ils davos dus onns encunter engiu.
- Optimaziun dils plans d'instrucziun: Il pli grond potenzial da spargn schai ella reducziun dil diember da lecziuns – quei vegn contonschiu grazia a plans d'instrucziun concepì ideal ed ompimaziuns organisatorias.
- Scolaziun: Per minimar ils cuosts per las scolaziuns pretendidas, ei vegniu introduciu intern «cuminonzas professunalas per emprender». Scolaziuns externas vegnan sulettamein frequentadas da singulas personas d'instrucziun. Quellas dattan posteriurme in vinavon lur savida a lur collegas a caschun dallas scolaziuns internas. Quei model para da haver caracter da pilot ed ha uss procurau per atenziun tier la Scola aulta da pedagogia.
- Reducziun e reorganisaziun dalla direcziun da scola: Ulteriura reducziun dalla direcziun da scola per 6.9 % muort la serrada dalla scola superiura a Rueun suenter la restricziun tier la menadra resort integraziun (3.45%) igl onn da scola 2017/18. Il niev model da meinascolas naven digl onn da scola 2019/20 prevesa sulet aunc treis meinascola cun incumbensa da menar personal. Meinaresorts prendan da pricipi buca pli part allas sesidas jamnilas e vegnan sulettamein consultai tenor basegns sco post da stab. Aschia sa vegnir spargnau resursas e sururas dalla direcziun da scola san vegnir baghegiadas giu.

- Finanziaziun da projects: Adina dapli vegnan projects realisai che vegnan sustegni finanziamein e ston buca vegnir purtai cumpleinamein dalla vischnaunca: «Feuer und Wasser» (GVG), «Animup» (Regiun Surselva), «Bewegte Schule» e projects culturals cun sustegn dil cantun. Denton ein projects cun «sponsurs privats» davostier per ina scola populara d'examinar bein e pertuccont reclama dils sponsurs buca nunproblematics.

Cun las mesiras fatgas el preventiv 2018 e las cheu presentadas mesiras currentas ha la suprastanza presentau las propostas da spargnar che vegnan pretendidas ell'incumbensa Alig.

Libertad d'agir egl avegnir

Loghens da scola decentralis ed infrastruttura

En rama dil contract da fusiun ei vegniu stipulau ch'ils loghens da scola decentralis restan. Igl ei clar, ch'ina tala structura da scola caschuna dapli cuosts ch'ina scola centralisada. Tuttina vulan la suprastanza communal ed il cussegl da scola, en enconuschientscha dallas seivs directives el contract da fusiun e las premissas per la durabladad da regulaziuns en contracts da fusiuns tenor lescha da vischnauncas cantunala, elaborar igl onn current scenaris e criteris per il svilp a vosta media dalla structura da scola. Pertgei arisguard ils basegns da sanaziun prevesibels dalla casa da scola a Cas-trisch vala ei da haver basas da decisiun.

Bilinguitad

La bilinguitad impedescha ina planisaziun pli flexibla ed aschia era in'optimaziun dalla grondezia dallas classas. Ina metoda visiunara savess esser, ch'ina nova fuorma d'ina scola populara bilingual, naven dalla scoletta entochen la davosa classa, vegness concepida. Aschia dess ei per l'entira vischnaunca mo in model da scola e tut ils affons emprendessen romontsch. La legislaziun da lungatgs actuala dil cantun Grischun prevesa denton buc in tal model e stuess emprem vegnir adattada. Sche la moioritad politica ei pusseivla per quei, astgass esser aviert.

Facturs ch'ins sa buc influenzer

Ils cuosts per la formaziun vegnan, sper cundiziuns da rama surordinadas sco plan d'instrucziun 21 ni la lescha da scola cantunala, vinavon ad esser dependents da facturs, che la vischnaunca sa buca midar e che san adina variar fetg. Cheutier s'audan:

- Il svilp dil diember da scolars; gia in pign augment dil diember da scolars sa tenor cundiziuns generar in'ulteriura partiziun (cuosts per partiziun ca. CHF 150'000);
- Munconza da scolars externs dalla vischnaunca Breil/Brigels;
- Basegns d'ina scola speciala;
- Diember d'affons e giuvenils ella scola da talents ed el peregimnasi;
- Contribuziuns dil cantun ella rama dall'ulivaziun dallas greveziens da scola.

Mesiras ch'ei vegnidas striedas

Il manteniment dalla qualitat dalla purschida da scola sto era guder il futur emprema prioritad. Quella pretensiun selai denton mo ademplir cun personas d'instrucziun bein-scoladas e motivadas. Cunquei che la munconza da scolastas e scolasts resta gronda e la pensiun dallas generaziuns dils babyboomers stat el proxim temps avon porta, vegn ei ad esser ina gronda sfida – cunzun els loghens da scola romontschs decentralis –, d'anflar bunas personas d'instrucziun.

Facit

La survesta dalla situaziun demuossa, ch'ils cuosts per la formaziun ein s'augmentai muort decisiuns e svilups ch'eran clar d'eruir e da numnar, e buca pervia d'ina cultura d'expensas diffusa e buca controllada, che havess sesluitau viaden cun la fusiun. Igl ei da prender enconuschientscha, che la revisiun dalla lescha da scola e l'introducziun dil plan d'instrucziun 21 ein colligiadas cun massivs cuosts supplementars, el medem mument ein las entradas per scolaras e scolars dallas vischnauncas vischinontas sereduci fermamein e che las midadas ella cudischaziun han menau tier gronds transferiments ella contabilitad. Tuttina resta il diever spargnus dils mieds ina finamira indispensabla, sper il manteniment dalla qualitat dalla formaziun sco investiziun relevanta el futur da nossa societad.

Proposta

La suprastanza communal fa las suandontas propostas al parlament communal:

- prender enconuschientscha dil rapport;
- liquidar l'incumbensa Alig.

Ilanz/Glion, ils 12 da mars 2019

Suprastanza communal Ilanz/Glion